NVSZ

NEMZETI VÉDELMI SZOLGÁLAT

A megbízhatósági vizsgálatok jogszabályi keretei

Definíció

A megbízhatósági vizsgálat (a továbbiakban: MBV) törvényben meghatározott célja annak megállapítása, hogy az azzal érintett eleget tesz-e a jogszabályban előírt hivatali, illetve jogszabályban, kollektív szerződésben, üzemi megállapodásban, valamint munkaszerződésben előírt munkaköri kötelezettségének[1]. A munkaköri, illetve hivatali kötelezettség teljesítésének ellenőrzése érdekében a megbízhatósági vizsgálatot végző szerv a munkakör ellátása során a valóságban is előforduló vagy feltételezhető élethelyzeteket hoz mesterségesen létre[2]. Köznyelvi értelemben: célja azon személyek kiszűrése, akik hivatali, vagy munkaköri helyzetükkel visszaélve, azt felhasználva követnek el bűncselekményeket, különösen korrupciós cselekményeket.

Az MBV alá vonható személyek köre

Az Rtv. 7.§ (1) bek. b. pontja, valamint ugyanennek a szakasznak (1a), (1b), (1c) bekezdései határozzák meg azon személyek körét, akik MBV alá vonhatók, illetve a kivételeket is.

Az egészségügyben alapvetően az egészségügyi szolgálati jogviszonyban állókat érinti az MBV lehetősége, illetve azokat akiket a Kormány irányítása vagy felügyelete alatt álló költségvetési szervnél (ilyenek pl.: az állami kórházak, illetve a NEAK, az NNK, az OGYÉI, az OMSZ, az OVSZ és az OKFŐ) az alábbi jogviszonyok valamelyikében foglalkoztatnak:

- kormányzati szolgálati jogviszony,
- közalkalmazotti jogviszony,
- igazságügyi szolgálati jogviszony,
- egészségügyi szolgálati jogviszony, és
- munkaviszony[3].

Nem esnek az MBV hatálya alá:

- az egészségügyi tevékenység végzésében tanulói jogviszony alapján közreműködő személyek, valamint
- az egyházi jogi személy fenntartásában vagy tulajdonában álló egészségügyi szolgáltatónál foglalkoztatottak[4],

---

[1] 1994. évi XXXIV. tv. a rendőrségről (a továbbiakban Rtv.) 7/A. § (1) bek.
[2] Rtv. 7/A. § (1a) bek.
[3] Rtv. 7.§ (1a) bek.
[4] Rtv. 7.§ (1) bek. b) pont bb) alpont

- illetve – mivel nem egészségügyi szolgálati jogviszonyban állnak – a (kizárólag) magánellátásban dolgozók sem.

Az MBV elrendelésének indokai

Az MBV oka lehet egyrészt olyan – személyre konkretizált – de meg nem erősített információ, amely bűnfelderítés, illetve büntetőeljárás megalapozására nem alkalmas, másrészt lehetséges a szúrópróbaszerű elrendelés is, feltéve, hogy az érintett munkaköre – az előzetes kockázatelemzés alapján – magas korrupciós kitettségű.
Önmagában tehát az MBV elrendelése nem egy „bélyeg". Állhat mögötte személyre szóló információ, de annak megléte nem kötelező.

Az MBV végrehajtása során alkalmazható eszközök, módszerek

Az MBV során bírói engedélyhez NEM kötött eszközök alkalmazhatóak, ha azok a vizsgálatot elrendelő határozatban és a részletes tervben szerepelnek, és az elrendelést az ügyészség jóváhagyta, viszont a törvény a bírói engedélyhez kötött eszközök alkalmazását kategorikusan tiltja[5].
A bírói engedélyhez nem kötött (MBV-ben is alkalmazható) eszközök az alábbiak[6]:

- információk megszerzése érdekében a rendőrséggel titkosan együttműködő személyt vehet igénybe;
- az eljárás valódi céljának titokban tartásával, kilétét leplező rendőr igénybevételével információt gyűjthet, ellenőrizhet;
- személyt, lakást, egyéb helyiséget, bekerített helyet, nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló helyet, illetve járművet titokban megfigyelhet, a történtekről információt gyűjthet, valamint az észlelteket technikai eszközzel rögzítheti; (Kívülről történő megfigyelés, követés. Lakásban, egyéb helyiségben, nem nyilvános helyen, illetve járművön belül történtek megfigyelése és rögzítése bírói engedélyhez kötött eszköz!)
- valamely személyt – ha életének, testi épségének megóvása érdekében szükséges – rendőrrel helyettesítheti; illetve
- elektronikus hírközlési eszközön vagy információs rendszeren folytatott kommunikáció tényének a megállapításához, az elektronikus hírközlési eszköz vagy információs rendszer azonosításához, illetve hollétének megállapításához szükséges adatokat megszerezheti (pl.: előfizetői adatok, telefonszámra bejövő és kimenő hívások listájának beszerzése, stb. De: a hívások/SMS-ek tartalma már nem, mivel az szintén bírói engedély köteles!).

Az NVSZ az MBV folytatása során a védett állomány tagját foglalkoztató szerv hivatali helyiségében, gépjárművében és a megbízhatósági vizsgálat helyszínén történteket, illetve a mesterséges élethelyzetben résztvevő, valamint a megbízhatósági vizsgálat alá vont személy tevékenységét és előadását titokban technikai eszközzel megfigyelheti és rögzítheti, illetve az ehhez szükséges technikai eszközt a felsorolt helyeken elhelyezheti[7].

---

[5] Rtv. 65.§ (3) bek., 65/A.§ (1) bek.
[6] Rtv. 66.§ (1) bek.
[7] Rtv. 66.§ (2) bek.

A technikai eszközzel történő rögzítés során törekedni kell arra, hogy a vizsgálat célja szempontjából érdektelen adat, valamint az ügyben nem érintett személy adatai ne kerüljenek rögzítésre[8]. (Az adatok közé tartoznak a kép- és hangfelvételek is.)
A megbízhatósági vizsgálat célja szempontjából érdektelen adatot, valamint az ügyben nem érintett személy adatait a rögzítést követő 3 napon belül törölni kell[9].
Ha a megbízhatósági vizsgálat alapján az NVSZ nem tesz feljelentést, akkor a megbízhatósági vizsgálattal összefüggésben keletkezett adatokat, ideértve a technikai eszközzel rögzítetteket is – a megbízhatósági vizsgálat elrendeléséről és befejezéséről szóló irat kivételével – a megbízhatósági vizsgálat befejezését követő harminc napon belül törölni kell[10].

Az MBV jogszabályi garanciái

A megbízhatósági vizsgálatot – a szükségességének indokolásával – az NVSZ vezetője határozattal rendeli el. A megbízhatósági vizsgálat elrendeléséről és befejezéséről – az arra vonatkozó határozat, valamint elrendelés esetén a részletes terv, befejezés esetén az összesítő jelentés megküldésével – az ügyészt haladéktalanul tájékoztatni kell.
A vizsgálat végrehajtásról szóló részletes terv tartalmazza:
a védett állomány vizsgálattal érintett tagja nevét, szervezeti egységének megnevezését, szolgálati beosztását, illetve munkakörét, álláshelyhez tartozó feladatkörét, a vizsgálat végrehajtásának indokát, a titkos információgyűjtés során alkalmazni kívánt eszköz megjelölését és módszer részletes leírását, a kialakítani tervezett élethelyzet leírását a tényállás és a helyszín részletes bemutatásával, a vizsgálat tervezett helyét – út, útvonal szakasz, kerület, városrész, város, település, járőr útvonala, megye, hivatalos helyiség, jármű –, időpontját, a vizsgálatot végzők nevét és rendfokozatát, a vizsgálatot végzők részletes feladatait, a végrehajtás dokumentálásának módját, a vizsgálat befejezését követő tájékoztatás érdekében a vizsgálattal érintett személyek felett munkáltatói jogkört gyakorló személyek nevét, beosztását.
Ha a vizsgálat során alkalmazott módszerként a vizsgálatot végző személy bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetését tervezi, a részletes terv tartalmazza a bűncselekmény vagy szabálysértés megjelölését, a bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetését megalapozó, előreláthatő indokokat, valamint az elkövetési magatartás részletes leírását.
Ha a törvényben meghatározottak szerint a vizsgálat során a vizsgálat technikai eszközök segítségével történő rögzítésére kerül sor, akkor a részletes terv tartalmazza a rögzítésre vonatkozó utalást, a helyszín vagy jármű leírását, körülhatárolását vagy pontos megjelölését[11].

A határozat és a megbízhatósági vizsgálat végrehajtásáról szóló részletes terv alapján az ügyész a megbízhatósági vizsgálat elrendelését két munkanapon belül jóváhagyja, vagy a jóváhagyást megtagadja[12].
A megbízhatósági vizsgálat befejezéséről szóló határozat kézhezvételétől számított 8 munkanapon belül az ügyész megvizsgálja annak törvényességét, majd visszaküldi az elrendelő szervnek.

---

[8] A rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII.22.) Kormány rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 11.§ (4) bek.
[9] Rtv. 7/B.§ (5) bek.
[10] Rtv. 7/C. § (2) bek.
[11] Rendelet 11.§
[12] Rtv. 7/A.§ (2) bek.

Jogszabálysértés megállapítása esetén írásba foglalt indokolt határozatával új határozat hozatalára utasítja a megbízhatósági vizsgálatot folytató szervet, ha pedig azt állapítja meg, hogy a megbízhatósági vizsgálat végrehajtására a részletes tervtől eltérően került sor, felelősségre vonást is kezdeményez[13]. A jogosulatlan megbízhatósági vizsgálat végzése alapesetben is 3 évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett büntettnek minősül[14].

A megbízhatósági vizsgálat időtartama alkalmanként legfeljebb tizenöt nap, amelyet az NVSZ vezetője indokolt esetben egy alkalommal tizenöt nappal meghosszabbíthat. A hosszabbítás indoka lehet pl.: ha az érintett személy valamilyen váratlan okból nem dolgozik a vizsgálat tervezett időpontjában, de újbóli munkába állása várható a meghosszabbított időtartamon belül. A megbízhatósági vizsgálat során végzett tevékenységeket dokumentálni kell[15].

A vizsgálat érdekében kialakított élethelyzet nem korlátozhatja a vizsgálattal érintett személy döntési szabadságát az intézkedés módjának, az eljárás rendjének megválasztásában. A vizsgálat helyszínének és módszerének megválasztása nem akadályozhatja a vizsgálattal érintett személy kötelezettségeinek, feladatainak teljesítését. A vizsgálat módja nem járhat a vizsgálat alá vont személy megalázásával, becsületének, jó hírnevének sérelmével, a vizsgálat alá vont személy továbbá mások életének, testi épségének veszélyeztetésével. A vizsgálat nem veszélyeztetheti más hatóság eljárását[16].

További garanciális szabályok az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlata alapján:
A vizsgálat során az ellenőrzött személyt sem lelki, sem fizikai ráhatással nem lehet arra kényszeríteni, hogy a felajánlott összeget (vagy más jogtalan előnyt) elfogadja, illetve kötelességét megszegje (ezt jelenti a provokáció tilalma). Az NVSZ munkatársa egyértelmű felajánlást tesz, hogy hajlandó vesztegetési pénzt fizetni, ha a vizsgált személy teljesíti egy olyan kérését, amivel egyébként hivatali, munkaköri kötelességét megszegné, de a kérdéses összeget nem tukmálhatja, nem dugdoshatja az érintett zsebébe, táskájába, nem könyöröghet, hogy fogadja el, és nem játszhat az együttérzésére sem.

A védett állomány tagjára vagy tagjaira vonatkozóan megbízhatósági vizsgálatot elrendelni naptári évenként legfeljebb három alkalommal lehet. Ha a mesterséges élethelyzet kialakítása objektív körülmények miatt meg sem kezdődött (pl.: az érintett hirtelen megbetegedése, szabadsága miatt a tervezett időben nem dolgozik), az NVSZ eljárást megszüntető határozatot hoz, azonban ez az alkalom nem számít bele az évenkénti lehetséges vizsgálatok számába[17].

Az MBV lehetséges kimenetelei, jogkövetkezmények, értesítés a vizsgálatról

Amennyiben az érintett személy a vizsgálat során bűncselekményt követ el, úgy ellene az NVSZ feljelentést tesz a büntetőeljárás lefolytatására hatáskörrel rendelkező nyomozó hatóságnál (ügyészségnél).
A törvény az egészségügyi szolgálati jogviszony létesítésének és fenntartásának feltételeként ugyanakkor megköveteli a feddhetetlen előéletet, így aki például vesztegetés elkövetése miatt

[13] Rtv. 7/A.§ (2a) bek.
[14] Btk. 308.§
[15] Rtv.7/A.§ (6) bek.
[16] Rendelet 12.§
[17] Rtv. 7/A.§ (4) és (5) bek.

büntetőeljárás hatálya alatt áll, azzal nem létesíthető ilyen szolgálati viszony, illetve a már fennálló jogviszonyban a büntetőeljárás megindítása azonnali hatályú felmondási oknak minősül[18].
A megbízhatósági vizsgálat során feltárt jogsértés alapján fegyelmi vagy szabálysértési eljárás nem indítható[19], ahhoz más jogkövetkezmény nem fűződhet.
Minden vizsgálat befejezéséről (megszüntetéséről, ha az MBV objektív okok miatt elmaradt) az érintett munkáltatóján keresztül értesítést kap[20]. Fentiek alapján az eredményről az érintett és munkáltatója értesül.

Az MBV és a bírói engedélyhez kötött eszközök elhatárolása, az ilyen eszközök alkalmazására vonatkozó főbb szabályok

A legfontosabb, hogy bírói engedélyhez kötött eszközök az MBV során nem alkalmazhatók!

Az elhatárolás alapja, hogy a bírói engedélyhez kötött eszközök oly mértékben sértik az érintett magánszféráját, illetve az ahhoz kapcsolódó alapjogait (még akkor is, ha titkosságuk miatt ő maga nem is szerez erről tudomást), hogy alkalmazásuk csak akkor arányos az elérendő céllal, ha arra a legsúlyosabb bűncselekmények felderítése érdekében, konkrét adatok birtokában kerül sor. Mivel ezt az arányossági követelményt az MBV célja nem éri el, ezért nem kerülhet sor ilyen eszközök alkalmazására a vizsgálat során.

Ezen eszközök alkalmazására az NVSZ az Rtv. által szabályozott titkos információgyűjtés, illetve a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. tv. (a továbbiakban: Be.) keretei között végrehajtott előkészítő eljárás során (illetve egyes esetekben a büntetőeljárás megindítása után, az azt folytató nyomozó hatóság felkérése alapján) jogosult, az általános és különös törvényi feltételek fennállása esetén bárkivel szemben (akár az egészségügyben, akár más területen), függetlenül attól, hogy az érintettel szemben egyébként MBV végezhető-e, vagy sem.

A bírói engedélyhez kötött eszközöket a két törvény egyformán (bár eltérő sorrendben) definiálja. Az Rtv. 70-71.§, és a Be. 231-232.§ szerint a rendőrség (így az NVSZ is) az alábbi eszközöket alkalmazhatja bírói engedély alapján:

- titkos kutatás (olyan helyen, vagy járművön, amely nem nyilvános, nem közösségi használatú; az ott észleltek – pillanatnyi állapot – rögzíthetők is);
- hely titkos megfigyelése (a fentiek szerinti nem nyilvános, vagy nem közösségi helyen/ járművön történtek – események – megfigyelése és rögzítése, illetve ezek előtt a szükséges technikai eszközök elhelyezése);
- küldemény titkos megismerése (postai vagy futárszolgálattal, esetleg más módon továbbított zárt, de személyre szóló küldemény felbontása, tartalmának ellenőrzése, mindezek rögzítése – pillanatnyi állapot);
- lehallgatás (hírközlési vagy informatikai rendszeren továbbított közlés megismerése és rögzítése, lehet: telefonbeszélgetés, de SMS, MMS, e-mail, vagy más, webes alapú kommunikáció is – pl.: Skype, Viber, Messenger, stb.); és

[18] 2020. évi C. tv. az egészségügyi szolgálati jogviszonyról 2.§ (4) és (8) bek.
[19] Rtv. 7/A.§ (1) bek.
[20] Rtv. 7/A.§ (3) bek.

- o <u>információs rendszer titkos megfigyelése</u> (információs rendszerben kezelt adatok megismerése, rögzítése, illetve ezek előtt az ehhez szükséges elektronikus adat – program – és/vagy technikai eszköz elhelyezése a rendszerben, nem nyilvános vagy nem közösségi helyen/járművön, továbbá az érintett személy használatában lévő tárgyban).

A fenti eszközök alkalmazását mindkét eljárásban esetenként maximum 90 napra a bíróság végzéssel engedélyezi, mely időtartam – újabb engedélyekkel – 90 naponként hosszabbítható, de az alkalmazás teljes időtartama nem haladhatja meg a 360 napot. Az engedélyezés a titkos információgyűjtés során közvetlenül a rendőrség (NVSZ) részletesen indokolt kérelme és az addig beszerzett adatokat alátámasztó, becsatolt iratok alapján indul, míg előkészítő eljárásban a rendőrség (szintén az iratok becsatolása mellett) előterjesztést tesz a felügyelő ügyészség felé, aki indítványozza az engedélyezést a bíróságnál.

Az engedélyezés általános feltételei:
a) megalapozottan feltehető, hogy a megszerezni kívánt információ a titkos információgyűjtés céljának eléréséhez elengedhetetlenül szükséges és más módon nem szerezhető meg,
b) annak alkalmazása nem jár az azzal érintett vagy más személy alapvető jogának az elérendő célhoz képest aránytalan korlátozásával, és
c) annak alkalmazásával a fenti cél eléréséhez szükséges információ megszerzése valószínűsíthető[21].

Az engedélyezés különös feltételei mindkét eljárásban csak a legsúlyosabb, a társadalomra legveszélyesebb bűncselekményi kategóriákban teszik lehetővé az ilyen eszközök alkalmazását, pl.: szervezett bűnözés, szervezett bűnözői csoportok által elkövetett bűncselekmények; öt évig terjedő vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények; három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, szándékos bűncselekmények, ha azokat az üzletszerűen vagy bűnszövetségben követik el; a hivatali és korrupciós bűncselekmények; stb.[22]

[21] Rtv. 70.§ (1) bek.
[22] Rtv. 72.§ (1) és (1a) bek., valamint a Be. 234.§